

ЖАК РИШАР

Ж Е Н А К О Ј А П Е В А

Уредник
Зоран Колунџија

Наслов ориџинала
Jacques Richard
La Femme qui chante

© 2019 Jacques Richard & ONLIT— Éditions

Фотографија на корицама
© Жак Ришар

Copyright © Прометеј, 2021.

Копирање, фотокопирање, умножавање и коришћење текста у било ком облику није дозвољено без претходне писане сагласности.

This book was produced with the assistance of Wallonie-Brussels Federation
Avec le soutien de la Fédération Wallonie-Bruxelles

Објављено уз помоћ Федерација Валонија-Брисел

ЖАК РИШАР

Жена која пева

Превела са француског
Љиљана Матић

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Ова књига је измишљена, њене личности такође.

*Мојим двома кћерима,
За мојих њених сестара.*

*Али, драги мој, има ипак мало ствари
које се стварно окончавају.
Шта је већина животиња
ако не низ недоконаних догађаја?*

Труман Капот

МАЛЕНА

НА ПОЧЕТКУ

На почетку, она седи на земљи на хладним плочицама, наспред средишње алеје спаваонице. Не помера се, у положају који ће јој остати уобичајен читавог живота, гледа нетремице пред себе. Глава јој је окренута, као готово увек када се налази у тој дворани, према дво-крилним вратима прекривеним финим белим ланеним платном која дају приступ у дворану за игру, излазу, алеји врта, улици. Одевена је само у једноставну спаваћицу. Назире се да јој је гола задњица исто тако бела као и њене мале ноге које се оцртавају као бели непечени фајанс на плавој боји плочника. Говорим о малим ногама јер, имајући у виду њен стас, мора да се налазимо на две или три, можда четири, године од њеног рођења крајем педесетих година, дакле говорим о голој задњици зато што, након што им је скинула пиџаму, надзорница није још имала времена да „заврши малене“, односно да обуче одећу за дан онима који још не умеју сами да се обуку. Маленој сигурно мора да је јако хладно. Ноге су јој испружене испред ње под правим углом, као ноге лутке да би била у седећем положају. Претпостављам да је плакала, макар само у сну (увече, она плаче, а такође и ујутро, када се рано пробуди), али то се не примећује: коса

јој пада дуж образа и делимично јој заклања лице. Када буде очешљана, видеће јој се пристало али уморно лице, које исто тако може бити последица недавног сна. Осим надзорнице која ради, у сред те пригушене, неодређене вреве сањивих девојчица, изузев те жене чији безбојни глас лебди изнад једног неодређеног света, у исто време непомичног и у покрету, ништа није почело. Ни за малену која седи на земљи на плавим плочицама, ни за остале. Још није свануо дан, а није више ноћ. Нема никаквог разлога да то буде почетак било чега. Било кога. Ништа више сада него након једног сата или кроз два сата. Или, чак, уопште. Било би то чистиште, без одређеног места ни времена, да није осећаја хладноће и оног нечег које још увек не умемо да именујемо. Мора да је то део снова који пролазе кроз жену, кроз малену, као ветар кроз суво грање или кроз воду мора које није јако далеко. Некада остаје дуго да кружи око дрвета, испред благоваонице, да лебди изнад дворишта. Неће отићи, одувек је тамо. Малена се кратко стресла док је ветар обара.

ОНА

Дан када је био дошао, није било време за посете, нити дан. Било му је речено да треба да дође у погодном тренутку и он је слушао, са збуњеним осмехом, помало одсутан, као да ће послушати надзорницу малених, као да је већ желео да оде. Био је ослоњен о двострука врата са завесама, не покушавајући да оде даље у дворану коју треба прећи целом дужином између два низа кревета да би се дошло у благоваоницу. Управо су завршили са прањем руку пре него што оду у тишини да седну за сто шест по шест за округлим столовима. Ваздух је мирисао на пресан парадајз и на сирће. На кувану рибу. У дане рибе, слаткиш је само комад јако дебелог смеђег колача, у облику срца да би се рекло како су овде вољени. У то време, окна су тамна, одражавају дворану, децу која седе и, у дну, надзорницу (треба рећи „шефовицу“) нагнуту над једним малишаном који није појео своје парадајзе. То је време кад, у дворишту, има само ветра уплетеног међу дрвеће и ноћних животиња које долазе једна по једна и које не познајемо. Ту је и корњача, наравно, али њу сви познају, а уосталом, она је отишла да спава. Поново ће је затећи сутрадан у неком углу, јако далеко од места на коме су јој рекли до виђења. А друге животиње гледају малене

кроз прозор, а да они њих не могу да виде због светлости. Сви знају да су оне тамо, али нико ништа не каже. Не треба окретати главу на ту страну. Тако дуго док остајемо овде, у реду је. Али, ако изиђемо ноћу, оне се сасвим приближе да вам оњуше листове, њихов дах је топао, њихове шапе меке или храпаве као руке одраслих особа могу да вас шчепају за ноге и да вуку вашу одећу.

Кад ју је угледао како трчи према њему, он је чучнуо и урадио као и она, испружио је јако руке. А она, прво је почела да удара о под својим ножицама, на смену, а затим је потрчала према њему из све снаге излажући се опасности да падне, а да не може да се заустави. Трчала је веома озбиљно, веома пажљиво. Њене руке носиле су испред ње нешто јако велико, јако тешко за њен мали стас, а што други нису могли да виде. Она јесте. А када је дошла до њега, она их је још јаче раширила и он се нашао потпуно преплављен оним што је она доносила трчећи тако јако и тако озбиљно. Свим оним што је она хтела да му дâ. Она.

Онда ју је он подигао у вис, до неба, и они су обоје остали тамо не мичући се, затворених очију, јако дуго. Када их је она отворила, образ јој је био приљубљен уз оковратник његове плаве јакне са пругама, оне коју је облачио када је говорио идем у град. Још увек је убрзано дисала. Нос јој је био забијен у мирис сапуна за бријање. Он је ставио своју крупну руку на црну косу и нежно ју је гладио.

Она је говорила: „Тата... Тата, врати се... немој отићи...“

ДРВЕЋЕ

*...она је иусишила неколико суза,
иласно се насмејала,
и одједном се онесвесишила...*

Алоџијус Бертран

Деца су безбожници. Они ни у шта не верују. С времена на време верују у оно што кажу одрасли, али ни у шта не верују. Маленој се свиђа, понекад јој се јако свиђа оно што прича шефовица о малом Исусу, али ипак. То нема никакве веза са оним што се догађа када се гледају свакодневне ствари, облаци који су велики као земље, дрвеће, трава, и све то. Јер то је стварно. Узмимо, на пример, ово дрвеће, оно из шуме у коју се наставља врт. Е па, не рачунајући ноћне животиње, није ретко, када се тамо шета ујутро, да између стабала пролазе лаки обриси, даме које одлазе, плачући и смејући се наизменце или оба у исто време. (То је готово иста бука)... Свет је необјашњив за људска бића. А за друге животиње, није познато. Али, он ствара из тих присуства, помињаних пре него виђаних, чије постојање окружава наше животе и саставни је део свакодневног живота. Што се дама тиче, док се запитамо треба ли им се обратити, утешити их или да се и ми смејемо, оне су

нестале. Дрвеће их штити, узима их за руку, узима их у наручје. Више их не чујемо. Чују се само птице.

*

Деца су безбожници. Као птице са дрвећа и птице из поља. Њихова приношења жртава, њихова истеривања ђавола, свирепости које их понекад прате нису игре. Они познају природу и њена насиља. Она јој припадају. Њено дивљаштво је и њихово. Она су престрашена и застрашујућа. Дрвеће је јако високо, јако лепо и јако. Деца га гледају са много страхопоштовања, испуњена поштовањем према њиховом великом узлету, према њиховој непромењивој снази. Могло би се поверовати у равнодушност тих ћутљивих бића, али мало пажње убрзо открива поглед који управљају на нас, њихово веома споро запрепашћење пред оним што ми јесмо. Нико не треба да објашњава детету које место оно заузима пред неким храстом или у којој мери он завређује поштовање. То је непосредно код малених и чим их пустимо да раде како хоће, они сами откривају какве жртвене поклоне треба ставити пред ноге дива. Тражити букове жирове за грицкање, храстове жирова да би се правиле играчке или шишарке да би се знало да ли ће падати киша јесу одавање почести мањег већем. Слабијег јачем. Свако зна чега треба да се држи. Дрвеће и деца уче много једни од других.

КОМАД НЕБА

Подневна жега је болесна животиња, тешка од грознице. Свалила јој се на леђа, гура је и с десна и са лева, спушта јој на врат дуги, груби пољубац док се она удаљава четвороношке насумце по троугловима које су исцртали галебови, кости сипа и мртве медузе. Нема места на коме је се може ослободити, пронаћи мало јутарње свежине. Плажа је пушта. И скривене птице по стењу јако далеко. Ништа. Ништа да ублажи болест неба, заразу која га обузима и урања га у свеопште мртвило ствари.

Сасвим на крају неба, кроз отворен прозор куће тамо далеко, тако малене, звиждук мајке, звиждук полиције, пресеца свет на пола и позива је за сто.

*

Али, она одлази све даље, стално четвороношке, дуж финог таласа, дуж беле ивице коју једва да прекида шљунак, дуж стена прекривених шкољкама. (Она изговара сколке и тек ће у одраслом добу научити да мекушци у облику мајушних вулкана који су јој служили као мамци постоје и другде осим у њеним успоменама). Нит блиставе пене неупадљиво наговештава своју јасну линију међу камењем, као да им у пролазу само упућује мали поздрав.

Задовољава се тиме да га додирне врховима прстију, да га помилује с времена на време, као какву пријатељску, безбедну, животињу. Приближава своје лице да изближе осмотри шта је оставио на песку. У удубљењу воде кружи један мали заробљеник, једна од оних сивих и бркатих рибица које је могуће упецати дадиљином сигурносном иглом на крају конца за шивење. Али, то није добро за јело. Комад неба круни се под њеним прстима.

*

То су њене најраније успомене и, читавог живота, оне које се прве враћају. Усталасана светлост прозирне воде, шкољке, сива риба које чека талас како би изишла из клопке. Чак и сада, када је и она сама заробљеница благоваонице и спаваонице, из којих тражи излаз као риба, то је већ једна успомена. Нема чаробног таласа да ослободи мале девојчице које вечерас треба да спавају у пансионату.